

GRUPY STUDYJNE

dotyczące kwestii wynikających ze Sprawozdania Syntetycznego Pierwszej Sesji XVI
Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów

DLA KOŚCIOŁA SYNODALNEGO:

KOMUNIA, UCZESTNICTWO, MISJA

GRUPA STUDYJNA NR 3

MISJA W ŚRODOWISKU CYFROWYM

RAPORT KOŃCOWY

SPIS TREŚCI

CZĘŚĆ I - Wprowadzenie

CZĘŚĆ II - Co usłyszeliśmy, co to oznacza i co rekomendujemy

1. Czego może nauczyć się misyjny Kościół synodalny z głębszego zaangażowania w środowisko cyfrowe?
2. Jak misja cyfrowa może być bardziej rutynowo włączona w życie Kościoła i jego struktury?
3. Jakich adaptacji do środowiska cyfrowego wymaga pojęcie jurysdykcji powiązanej z terytorium geograficznym?
4. Jakie są praktyczne rekomendacje dotyczące misji Kościoła w środowisku cyfrowym?
5. Inne uwagi i dobre praktyki

CZĘŚĆ III - Propozycje kolejnych kroków

CZĘŚĆ IV - Zakończenie

DODATEK I - Metodologia

CZĘŚĆ I

WPROWADZENIE

Bóg wzywa każdego ochrzczonego do głoszenia Dobrej Nowiny, powierzając ten misyjny nakaz wszystkim. W ramach naszego misyjnego Kościoła charyzmaty rozwijały się historycznie po to, by wypełniać tę misję w odpowiedzi na potrzeby różnych czasów i kultur. W obecnym momencie historycznym Dokument Końcowy XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów – stanowiący część Zwyczajnego Magisterium Papieża – uznał środowisko cyfrowe za prawdziwą kulturę, posiadającą własną dynamikę, własne języki i sposoby interakcji. Jak stwierdził Synod w Dokumencie Końcowym zatwierdzonym przez papieża Franciszka: „kultura cyfrowa stanowi kluczowy wymiar świadectwa Kościoła we współczesnej kulturze i wyłaniające się pole misyjne” (DK, nr 149c). Jesteśmy powołani do ewangelizowania tej kultury przez podejścia misyjne odpowiadające jej specyficznym cechom, angażując jej możliwości i stawiając czoła jej wyzwaniom oraz zagrożeniom.

Kontynuując drogę otwartą przez swojego Poprzednika, papież Leon XIV zaprosił uczestników Jubileuszu Cyfrowych Misjonarzy i Katolickich Influencerów do „odnowienia waszego zobowiązania, by zasilać chrześcijańską nadzieję w sieciach społecznych i przestrzeniach internetowych”. Papież Leon XIV stwierdził, że „potrzebujemy misyjnych uczniów, którzy przekazują światu dar Zmartwychwstałego Pana; którzy głoszą aż po krańce ziemi nadzieję, jaką daje nam Jezus; i którzy idą wszędzie, gdzie jest serce czekające, szukające i potrzebujące. Zawsze szukajcie »cierpiącego ciała Chrystusa« w każdym bracie i siostrze, których spotkacie w sieci”. Papież podkreślił również potrzebę rozeznania, jak używać platform cyfrowych do ewangelizacji, tworzenia wspólnot i kwestionowania fałszywych bogów konsumpcjonizmu, władzy i samowystarczalności.

W toku obu Zgromadzeń Synodalnych Synod zidentyfikował rosnące wezwanie do zrozumienia, jak misja Kościoła może być najlepiej realizowana w tej kulturze cyfrowej. Temat ten został sformułowany w rozdziale 17 Sprawozdania Syntetycznego Pierwszej Sesji (SS) oraz – wyraźniej – w numerach 58, 59, 113 i 149 Dokumentu Końcowego, zatwierdzonych przez papieża Franciszka.

W lutym 2024 roku papież Franciszek polecił Sekretariatowi Generalnemu Synodu powołanie Grupy Studyjnej nr 3 w celu sformułowania konkretnych rekomendacji dotyczących tematu „misji w środowisku cyfrowym” w świetle rozdziału 17 pierwszego Sprawozdania Syntetycznego. Rozdział 17 podkreślił „znaczenie, jakie ma dla Kościoła prowadzenie misji głoszenia Ewangelii również w środowisku cyfrowym, które przenika każdy aspekt ludzkiego życia i dlatego musi być uznane za kulturę, a nie tylko za obszar działalności”.

Grupie Studyjnej nr 3 powierzono zadanie zidentyfikowania konkretnych sposobów, dzięki którym misja cyfrowa Kościoła mogłaby być wiernie realizowana. Nasza praca skupiła się na tym, jak Kościół już teraz daje świadectwo Ewangelii Jezusa Chrystusa w kulturze cyfrowej i jak może to czynić najskuteczniej w środowisku, w którym przestrzenie cyfrowe i fizyczne są ściśle ze sobą powiązane we wszystkich obszarach życia społecznego – zwłaszcza wśród młodych.

Pięć tematów wyznacza ramy naszych rekomendacji:

- Po pierwsze, środowisko cyfrowe nie jest jedynie zestawem narzędzi do opanowania – jest kulturą. Zrozumienie jej oznacza zrozumienie, jak odnosimy się do siebie nawzajem, jak tworzymy wspólnotę i ostatecznie jak dzielimy się Ewangelią w świecie coraz bardziej zapośredniczonym cyfrowo (por. DK, nr 113).
- Po drugie, zaangażowanie cyfrowe umożliwia słuchanie, towarzyszenie i wzmacnianie głosu tych, których głos nie jest słyszany, i jest wyrazem społecznej misji Kościoła. Środowisko cyfrowe jest miejscem, gdzie ludzie autentycznie szukają Boga i wyrażają głębokie potrzeby duchowe (por. SS, nr 17b). Jest też sposobem realizowania społecznej misji Kościoła i nowym wymiarem preferencyjnej opcji na rzecz ubogich.
- Po trzecie, kultura cyfrowa wymaga tej samej intencjonalności, formacji i ducha misyjnego, który wnosimy do każdej posługi międzykulturowej. Podobnie jak misjonarze uczyli się języków i rozumieli obyczaje zachowując integralność Ewangelii, tak wszyscy ochrzczeni są powołani do rozumienia tej nowej kultury, pozostając zakorzenionym w prawdzie, dobru i pięknie naszej wiary katolickiej (por. DK, nr 59).
- Po czwarte, zaangażowanie cyfrowe w swej najlepszej formie naturalnie sprzyja elementom synodalności: słuchaniu, uczestnictwu i wspólnej odpowiedzialności. Stwarzając bezprecedensowe możliwości słyszenia różnorodnych głosów, cyfrowa kultura odzwierciedla coś z własnej tożsamości Kościoła jako sieci sieci, odbijając jedność w różnorodności będącą znakiem rozpoznawczym Ciała Chrystusa (por. DK, nr 149).
- Po piąte, środowisko cyfrowe stawia zarazem ogromne wyzwania. Jest kształtowane przez algorytmy, które mogą izolować nas w komorach echa i nami manipulować; przez modele biznesowe monetyzujące naszą uwagę; przez dynamiki sprzyjające polaryzacji zamiast komunii. Papież Leon XIV ostrzega, że wiara odkryta wyłącznie w przestrzeniach cyfrowych grozi pozostaniem „bezcieleśną”, nigdy niezakorzenioną w rzeczywistych relacjach ani w życiu Kościoła.

CZĘŚĆ II

CO USŁYSZELIŚMY, CO TO OZNACZA I CO REKOMENDUJEMY

1. Czego może nauczyć się misyjny Kościół synodalny z głębszego zaangażowania w środowisko cyfrowe?

A. Co usłyszeliśmy

Kultura cyfrowa jest już miejscem, gdzie ludzie żyją, szukają i tworzą wspólnotę, i powinna być traktowana jako prawdziwe miejsce misji. Przestrzenie cyfrowe są „równie realne jak środowisko fizyczne, w którym także żyjemy” i „stanowią uprawnione miejsce dla ewangelizacji, bo – jak każde ludzkie miejsce – zbierają się tam ludzie, by nawiązywać kontakty i szukać informacji”.

Wiele kontrybucji z różnych kontynentów mocno podkreśla to przekonanie. Jedna z grup zauważyła, że „zamiast postrzegać przestrzenie cyfrowe jako wtórne lub uzupełniające, Kościół musi uznać je za integralną część swojej misji, zwłaszcza w świecie, w którym dla wielu osób głównym środkiem zaangażowania jest właśnie internet”. Przestrzeń cyfrowa jest środowiskiem, w którym już jest zanurzone następne pokolenie – to ich naturalne środowisko życia.

Podkreślano też, że Kościół już dociera do ludzi w świecie cyfrowym, nie czekając, aż przyjdą do niego tradycyjnymi kanałami. Środowisko cyfrowe jest przestrzenią duchowego spotkania: „Ludzie przychodzą do środowisk cyfrowych ze wszystkimi sprawami, w tym po informacje o Ewangelii i po sposoby znalezienia Boga”. Platformy internetowe nie są jedynie narzędziami do dzielenia się informacją; są przestrzeniami, gdzie transmitowane są liturgie, dzielone modlitwy i tworzone wspólnoty wiary.

Jednocześnie platformy cyfrowe umożliwiają Kościołowi słuchanie potrzebujących. Wskazywano, że „platformy cyfrowe zapewniają środki interakcji w czasie rzeczywistym, pozwalając Kościołowi słuchać trosk, doświadczeń i pytań ludzi. Interaktywna natura mediów społecznościowych może uczyć Kościół, jak lepiej angażować się w synodalne słuchanie”.

Uczestnicy podkreślali też, że kultura cyfrowa wymaga odpowiedzialności instytucjonalnej, zwłaszcza w zakresie ochrony. Zaangażowanie cyfrowe jest częścią życia kościelnego, a jego zagrożenia muszą być traktowane poważnie – szczególnie te dotyczące osób wrażliwych.

Wreszcie, dla wielu istotą sprawy jest to, że misja cyfrowa nie jest strategią, lecz sposobem bycia Kościołem w obecnym momencie historycznym: „W tym środowisku interakcja jest dwukierunkowa... To zaproszenie do nieustannego odnawiania się, do bycia Kościołem wychodzącym ku wszystkim i dostosowującym się, by nieść orędzie Chrystusa w każdy zakątek sieci”.

B. Co to sugeruje

Zaangażowanie w kulturę cyfrową jest niezbędne do wypełniania naszej misji ewangelizacyjnej i ma głęboki potencjał dla budowania synodalnego wymiaru Kościoła.

Pozwala na budowanie relacji między wiernymi i oferuje kanały dzielenia się przemyśleniami, historiami i doświadczeniami wiary niezbędnymi dla rozeznania we wspólnocie.

Wielu aktywnych w sieci wyraża silne powołanie do dzielenia się wiarą i towarzyszenia innym – cyfrowa ewangelizacja jest konkretnym wyrazem misyjnego uczniostwa. Misja ta wymaga również formacji duchowej i duszpasterskiej. Kościół powinien zadbać, by jego misjonarze cyfrowi nie byli pozostawieni w izolacji, lecz – gdzie to możliwe – włączeni w zespoły duszpasterskie sprzyjające zarówno współpracy, jak i odpowiedzialności.

Narzędzia AI mogą pomagać w pewnych zadaniach, ale misja Kościoła w przestrzeni cyfrowej powinna opierać się przede wszystkim na tym, co mogą czynić jedynie ludzie: rozeznawać, kochać, towarzyszyć i modlić się. „Pomiędzy maszyną a człowiekiem jedynie ten ostatni jest prawdziwym podmiotem moralnym – podmiotem odpowiedzialności moralnej, który wykonuje wolność w swoich decyzjach i akceptuje ich konsekwencje” (Antiqua et Nova, nr 39).

C. Rekomendacje

1. Jak uznał Synod, Kościoły lokalne powinny potwierdzić kulturę cyfrową jako prawdziwą przestrzeń misji, gdzie dochodzi do autentycznych relacji ludzkich.
2. Duszpasterze, katechiści i świeccy misjonarze w środowiskach cyfrowych powinni włączać pierwsze głoszenie (kerygmę) zarówno do wspólnot cyfrowych, jak i fizycznych, podkreślając, że ewangelizacja cyfrowa uzupełnia – lecz nie zastępuje – spotkania osobiste.
3. Duszpasterze, katechiści i świeccy misjonarze powinni przyjmować wezwanie do „samarytanizowania” przestrzeni cyfrowych przez współczującą i uważną obecność, zwłaszcza wobec tych na egzystencjalnych peryferiach: duchowo zranionych, społecznie izolowanych i ekonomicznie marginalnych.
4. Biskupi, rady duszpasterskie, diecezjalne zespoły cyfrowe i inni powinni sprzyjać postawie synodalnej poprzez aktywne słuchanie i dialog pełen szacunku z gotowością uczenia się od różnorodnych głosów, w tym od osób niezwiązanych z Kościołem.
5. Wszyscy zaangażowani w misję cyfrową – biskupi, duchowni, osoby zakonne i wierni świeccy – są wezwani do przyjęcia postawy słuchania.
6. Wszyscy zaangażowani w misję cyfrową powinni dążyć do przybliżania ludzi do Chrystusa i Kościoła, dbając o to, by zaangażowanie online miało charakter ewangelizacyjny, a nie jedynie informacyjny, społeczny, performatywny czy służący autopromocji.

2. Jak misja cyfrowa może być bardziej rutynowo włączona w życie Kościoła i jego struktury?

A. Co usłyszeliśmy

Kościół powinien rozumieć kulturę cyfrową jako zasadniczy wymiar swojej misji – zarówno jako miejsce głoszenia Ewangelii, jak i przestrzeń wbudowaną w zwyczajne życie i struktury Kościoła. Jak zauważył jeden z raportów: „liczne działania religijne odbywają się online: tworzenie treści, katecheza, dzielenie się informacjami, towarzyszenie i zachęcanie na drodze wiary, wspólna modlitwa i studium Pisma Świętego”. Działania te nie są uzupełniające, lecz stanowią rdzeń tego, jak dziś przeżywana i dzielona jest wiara.

Uczestnicy podkreślali, że misjonarze cyfrowi nie powinni pracować w pojedynkę, lecz być rozpoznawani, wspierani i formowani przez swoje wspólnoty. Wielu nawoływało do stworzenia instytucjonalnych struktur wsparcia dla misji cyfrowej; jeden z głównych raportów rekomendował, by „każda diecezja mogła stworzyć swego rodzaju wikariat misji cyfrowej”.

Zaznaczano, że jedną z głównych barier dla zaangażowania cyfrowego w strukturach Kościoła jest strach – strach przed błędnym przedstawieniem, krytyką lub popełnieniem błędów. Ważne jest stworzenie spójnych, dobrze przygotowanych polityk porządkujących postugę cyfrową. Wiele rekomendacji dotyczyło polityk odzwierciedlających troskę i ochronę osób wrażliwych.

Integracja misji w środowisku cyfrowym wymaga też wspólnych zasobów. Jeden z uczestników zalecił stworzenie wirtualnej biblioteki oferującej tutoriale, wytyczne i webinary – centrum zasobów dla osób zaangażowanych w postugę cyfrową.

B. Co to sugeruje

Integracja misji cyfrowej w strukturach Kościoła wymaga odnowionego rozumienia zarówno formacji, jak i wspólnoty. Liderzy Kościoła – biskupi, proboszczowie, liderzy świeccy i inni – potrzebują dedykowanej formacji. Misja cyfrowa nie powinna pozostawać na marginesach życia kościelnego.

Integracja kultury cyfrowej to też odpowiedź na powołanie Kościoła do gościnności i inkluzywności. Parafia i wspólnoty lokalne powinny rozciągać tę gościnność na tych, którzy angażują się online.

AI może wspomagać zadania administracyjne i badawcze, lecz nie może zastąpić duszpasterskiego rozeznania, empatii ani duchowej obecności niezbędnych w posłudze. Formowanie osób zaangażowanych w postugę duszpasterską w zakresie „cyfrowego rozeznania” będzie kluczem do włączania narzędzi cyfrowych z poszanowaniem nieodwołalnie ludzkiego charakteru duszpasterstwa.

C. Rekomendacje

1. Wspierane przez lokalne diecezje i uczelnie katolickie, Watykan mógłby „wykorzystać swoją zbiorową wiedzę, talenty i zasoby, by stworzyć wirtualną bibliotekę oferującą tutoriale, wytyczne i webinary”.

2. Kościoły lokalne powinny uznać misję cyfrową za część struktur parafialnych i diecezjalnych, przemyśleć, jakie dedykowane role i skoordynowane zespoły są niezbędne, by celowo docierać do osób wykluczonych cyfrowo.
3. Konferencje Episkopatu, we współpracy z biskupami i diecezjalnymi zespołami cyfrowymi, powinny zapewniać całościową formację obejmującą wymiary techniczny, teologiczny, duchowy i synodalny.
4. Konferencje Episkopatu powinny promować duszpasterstwo cyfrowe rodzime dla tej kultury, a nie tylko przeniesienie tradycyjnych modeli.
5. Konferencje Episkopatu powinny zachęcać do inkluzywnego zaangażowania cyfrowego odzwierciedlającego misję gościnności i promowania godności wszystkich – w szczególności poprzez priorytetowe traktowanie dostępności i cyfrowej inkluzji dla osób starszych, niepełnosprawnych oraz tych z barierami technologicznymi lub ekonomicznymi.
6. Biskupi, proboszczowie i diecezjalne zespoły cyfrowe powinni priorytetowo angażować młodych ludzi w role przywódcze w przestrzeniach cyfrowych, by wzmacniać współpracę międzypokoleniową.

3. Jakich adaptacji do środowiska cyfrowego wymaga pojęcie jurysdykcji związanej z terytorium geograficznym?

A. Co usłyszeliśmy

Uczestnicy konsultacji konsekwentnie wskazywali, że istniejące struktury jurysdykcyjne Kościoła, zorganizowane przede wszystkim według terytorium geograficznego, nie uwzględniają w wystarczający sposób bezgranicznej natury kultury cyfrowej. „Środowisko cyfrowe wydaje się »bezprzestrzenne«, a jednak pozostaje głęboko osadzone w rzeczywistych wspólnotach ludzkich. Osoby posługujące online „nie myślą o swojej pracy jako ograniczonej przez diecezję, prowincję czy Konferencję Episkopatu”, lecz jako o wspólnym wysiłku głoszenia i życia Ewangelią.

Jak ujęła to jedna z kontrybucji: „W środowisku cyfrowym granice geograficzne stają się zamazane; użytkownik może wchodzić w interakcję z treściami i ludźmi z wielu jurysdykcji bez ograniczeń terytorialnych”. Stwarza to niejednoznaczność wokół autorytetu, odpowiedzialności i nadzoru kościelnego.

Z całego świata płynęły głosy wzywające do jasności w kwestii relacji biskupów i Kościołów lokalnych z misjonarzami cyfrowymi. Jeden z raportów zalecał, by zamiast tworzyć „diecezje cyfrowe”, Kościół „podkreślał język towarzyszenia biskupów w już istniejących diecezjach geograficznych misjonarzom cyfrowym ze swoich diecezji”. Odpowiedź powinna być duszpasterska, a nie prawna.

Podkreślano również kwestię odpowiedzialności i ochrony. Konieczność zabezpieczenia i nadzoru duszpasterskiego jest pilna nawet wtedy, gdy posługi funkcjonują w zdecentralizowanych lub internetowych kontekstach.

B. Co to sugeruje

W tej dziedzinie pozostaje do wykonania znacznie więcej konsultacji i rozeznania. Zaangażowanie Kościoła w kulturę cyfrową mogłoby skłaniać do rozważenia pewnej formy jurysdykcji zorganizowanej nie terytorialnie, lecz przez relacje duszpasterskie zakorzenione w towarzyszeniu. Kościół nie może nadzorować środowiska cyfrowego tak, jak nadzoruje diecezję geograficzną, ale może i powinien być obecny przy tych, którzy w nim posługują.

Pytania te wymagają dialogu, rozeznania i ewentualnych wspólnych działań między Kościołami lokalnymi, biskupami, Konferencjami Episkopatu i przełożonymi zakonnymi. Formacja biskupów, proboszczów i seminarzystów powinna obejmować etykę cyfrową, towarzyszenie duchowe, kaznodziejstwo (w tym homiletykę i katechezę) oraz rozumienie misji cyfrowej jako istotnego wymiaru życia duszpasterskiego.

C. Rekomendacje

1. Konferencje Episkopatu, biskupi, diecezjalne zespoły cyfrowe i inni powinni kłaść nacisk na biskupie towarzyszenie misjonarzom cyfrowym, traktując priorytetowo obecność duszpasterską.
2. Kościoły lokalne powinny uznać misję cyfrową za nowy charyzmat w życiu Kościoła, zasługujący na formację, towarzyszenie i nadzór kościelny.

3. Należy ustanowić struktury i koordynatorów zarówno watykańskich, jak i diecezjalnych, ukierunkowanych na kierowanie posługą cyfrową, zakorzenioną w rzeczywistości Kościołów lokalnych.
4. Właściwe organy watykańskie powinny badać ewentualne adaptacje kanoniczne w celu uwzględnienia ponadterytorialnych realiów cyfrowych.
5. Kościoły lokalne powinny promować sieci komunii między misjonarzami cyfrowymi a władzami kościelnymi, by unikać izolacji i sprzyjać odpowiedzialności.

4. Jakie są praktyczne rekomendacje dotyczące misji Kościoła w środowisku cyfrowym?

A. Co usłyszeliśmy

Uczestnicy są zgodni: misja cyfrowa Kościoła powinna być traktowana poważnie, nie jako projekt poboczny, lecz jako istotna część jego ewangelizacyjnej obecności, a kluczem do tego wysiłku jest odpowiednia formacja. „Wielu duchownych czuje się niewyposażonych do poruszania się w przestrzeniach cyfrowych. Oferowanie szkoleń z zakresu angażowania się w mediach społecznościowych, cyfrowego opowiadania i internetowej opieki duszpasterskiej pomoże zbudować pewność siebie i kompetencje w tej dziedzinie”.

Wielu uczestników podkreślało potrzebę formacji zarówno technicznej, jak i teologicznej. Kwestie ochrony i etycznego korzystania z technologii pojawiały się jako przekrojowe troski. „Kościół powinien aktywnie zająć się etycznym korzystaniem z przestrzeni cyfrowych, promując poszanowanie prywatności, zwalczając dezinformację i sprzyjając odpowiedzialnemu komunikowaniu się online”.

Papież Leon XIV ostrzegał: „Tak mało dialogu nas otacza; krzyk często go zastępuje, nierzadko w formie fake newsów i irracjonalnych argumentów proponowanych przez kilka głośnych głosów. Głębsza refleksja i studium są niezbędne”. Jednocześnie Ojciec Święty uznał, że Kościół jest wezwany do roztropnego angażowania się z nowymi technologiami: „Myślę szczególnie o sztucznej inteligencji, z jej ogromnym potencjałem, który wymaga jednak odpowiedzialności i rozeznania, aby mogła być używana dla dobra wszystkich”.

Uczestnicy podkreślali też, że platformy cyfrowe nie powinny być jedynie megafonami, lecz ułatwiać wspólnotę, modlitwę i bieżącą formację: „Platformy cyfrowe powinny być używane nie tylko do dystrybucji treści, ale do budowania internetowych wspólnot wiary oferujących możliwości wspólnej modlitwy, formacji i wzajemnego wsparcia. Doświadczenia cyfrowe i osobiste powinny być ze sobą przeplatane”.

B. Co to sugeruje

Misja cyfrowa Kościoła powinna być zakorzeniona w solidnej formacji, etycznym rozeznaniu i rozumieniu misji jako trwającej, relacyjnej i wcieleniowej. Formacja do pracy w środowiskach cyfrowych wykracza poza sferę duchową i obejmuje wymiar praktyczny. Konieczna jest nie tylko dla misjonarzy cyfrowych, lecz także dla liderów Kościoła towarzyszących im, wspierających ich i oceniających ich pracę.

Potrzeba wcieleniowego świadectwa nabiera szczególnej pilności w odniesieniu do młodych. Jak reflektował papież Leon XIV, wielu odkrywa wiarę online, lecz często w sposób, który pozostaje „bezciesny”, oderwany od „ciała kościelnego” i od rzeczywistych relacji towarzyszenia i wspólnego życia. Bez wspólnoty doświadczenia wiary ryzykują stanie się samotnymi, nadmiernie zindywidualizowanymi lub kształtowanymi przez algorytmy.

Praca ta wymaga też kultury ochrony. Zagrożenia środowiska cyfrowego – manipulacja, eksploatacja, dezinformacja – muszą być rozwiązywane przez jasne protokoły, duszpasterską odpowiedzialność i szkolenia pomagające wszystkim rozpoznawać i reagować na zagrożenia etyczne oraz polaryzację online.

C. Rekomendacje

1. Konferencje Episkopatu, biskupi, diecezjalne zespoły cyfrowe i inni powinni włączać narzędzia cyfrowe do wszystkich posług Kościoła – nie tylko w celu ewangelizacji, ale też zapewnienia uczestnictwa osobom wykluczonym fizycznie lub ekonomicznie z życia parafialnego.
2. Duszpasterze, katechiści i formatorzy powinni oferować konkretną formację w zakresie komunikacji cyfrowej, umiejętności cyfrowych i teologii dla wszystkich posługujących.
3. Watykan, Konferencje Episkopatu, biskupi, diecezjalne zespoły cyfrowe i inni powinni dbać o zrównoważone wsparcie finansowe i uznanie instytucjonalne dla wysiłków misji cyfrowej.
4. Konferencje Episkopatu, biskupi i diecezjalne zespoły cyfrowe powinny używać platform cyfrowych do dialogu synodalnego oraz współpracy ekumenicznej i międzyreligijnej.
5. Bezpieczeństwo cyfrowe, dobrostanowość w sieci oraz umiejętność korzystania z mediów powinny stać się częścią edukacji katolickiej i formacji seminaryjnej.

5. Inne uwagi i dobre praktyki

A. Co usłyszeliśmy

Uczestnicy ponownie podkreślali, że misja Kościoła w środowisku cyfrowym musi być duchowa, modlitewna i zakorzeniona w autentycznym świadectwie. „Kościół musi wyjść poza utrzymywanie obecności online do aktywnego angażowania się w posługę cyfrową, zakorzenioną w misji i formacji”. Modlitwa i rozeznanie są oczywiście niezbędne: „Modlitwa jest niezbędna do podtrzymania pracy ewangelizacyjnej online... zapewniając, że misjonarze cyfrowi działają pod przewodnictwem Ducha Świętego”.

Autentyczność była postrzegana jako kluczowa. „Treści powinny być prawdziwe i odzwierciedlać autentyczne doświadczenia wiary, by budować głębszą więź z odbiorcami”. Uczestnicy wzywali też Kościół do celowego angażowania peryferii w swoim cyfrowym zasięgu, a także do budowania poczucia wspólnoty i przynależności w sieci.

C. Rekomendacje

1. Watykan powinien zachęcać do teologicznej refleksji nad nowymi koncepcjami i terminologią specyficzną dla kultury cyfrowej w tradycji Kościoła.
2. Konferencje Episkopatu i diecezjalne zespoły cyfrowe muszą pogłębiać formację duchową misjonarzy cyfrowych, by zakorzenić ich pracę w modlitwie i rozeznaniu.
3. Należy unikać izolacji, łącząc misjonarzy cyfrowych z Kościołami lokalnymi i wspólnotami spotkań osobistych.
4. Konferencje Episkopatu i diecezjalne zespoły cyfrowe powinny rozszerzać cyfrowy zasięg na egzystencjalne i społeczne peryferia, w tym na wykluczonych, sceptycznych i tych, którzy czują się zapomniani.
5. Konferencje Episkopatu i diecezjalne zespoły cyfrowe powinny formować cyfrowych posługujących do rozpoznawania i reagowania na zagrożenia etyczne i polaryzację online.
6. Kościoły lokalne muszą uznać, że główne platformy cyfrowe nie są neutralne – ich algorytmy mogą utrudniać szerzenie się pozytywnych przekazów.

CZĘŚĆ III

PROPOZYCJE KOLEJNYCH KROKÓW

A. Propozycje na poziomie Stolicy Apostolskiej

1. Powołanie Biura, Departamentu lub Komisji odpowiedzialnej za towarzyszenie misji w środowisku cyfrowym: Papieska Komisja ds. Kultury Cyfrowej i Nowych Technologii mogłaby monitorować wyłaniające się kwestie teologiczne, duszpasterskie i kanoniczne; przygotowywać dokumenty i vademecumy; definiować strategie szkoleniowe dla różnych poziomów (biskupi, kapłani, osoby zakonne, świeccy); wspierać Konferencje Episkopatu w integracji misji cyfrowej z ich planami duszpasterskimi.
2. Studium, rozeznanie i wdrożenie ewentualnych adaptacji kanonicznych w celu uwzględnienia ponadterytorialnych realiów cyfrowych.
3. Szkolenie i wsparcie towarzyszenia: Oferowanie zróżnicowanych strategii szkoleniowych według ról (biskupi, kapłani, osoby zakonne, świeccy). Wsparcie programów towarzyszenia duchowego i formacji dla misjonarzy cyfrowych zakotwiczonych w rozeznaniu i misji.
4. Wytyczne dotyczące zagrożeń w przestrzeni cyfrowej: Opracowanie wskazówek dotyczących polaryzacji, manipulacji i innych zagrożeń. Ustanowienie standardów bezpiecznych środowisk cyfrowych i protokołów zapobiegania nadużyciom.
5. Wspieranie sieci misjonarzy cyfrowych i struktur synodalnych: Tworzenie krajowych i międzynarodowych sieci osób zaangażowanych w misję cyfrową w celu wzmacniania koordynacji, komunii kościelnej i wymiany dobrych praktyk.
6. Wspieranie sojuszy z inicjatywami międzyreligijnymi i ekumenicznymi: Zachęcanie do partnerstw w obszarach takich jak ekologia integralna, pokój społeczny i pokojowe współistnienie.
7. Zachęcanie do ogólnokościelnych ram zasobów i finansowania: Promowanie cyfrowego centrum zasobów dla całego Kościoła i solidarnościowych modeli finansowania jako ram, które podmioty watykańskie mogą rekomendować i współfinansować.

B. Propozycje na poziomie Konferencji Episkopatu

1. Promowanie pracy duszpasterskiej w środowiskach cyfrowych: Towarzyszenie i szkolenie osób zaangażowanych w misję cyfrową na poziomie krajowym; systematyczne włączanie misji cyfrowej do krajowych planów duszpasterskich.
2. Powołanie komitetów i komisji diecezjalnych: Ustanowienie komitetów koordynujących na poziomie konferencji biskupów dla towarzyszenia, szkolenia i rozwijania duchowości misji cyfrowej.
3. Etyka, bezpieczeństwo i zapobieganie nadużyciom: Upowszechnianie proponowanych wytycznych watykańskich dotyczących zagrożeń cyfrowych i strategii zapobiegania nadużyciom.

4. Krajowe sieci i spotkania: Tworzenie krajowych sieci misjonarzy cyfrowych; organizowanie krajowych spotkań ewangelizatorów cyfrowych w celu dzielenia się doświadczeniami.
5. Cyfrowe centrum zasobów i narzędzia ewaluacji: Rozwijanie cyfrowego centrum zasobów obejmującego szkolenia, najlepsze praktyki, zestawy narzędzi i wspólne tworzenie treści.
6. Wspieranie modeli finansowania i zrównoważoności: Promowanie i ułatwianie solidarnościowych modeli finansowania na poziomie konferencji biskupów w celu utrzymania inicjatyw misji cyfrowej.
7. Zachęcanie do platform cyfrowych jako przestrzeni synodalnych i ekumenicznych: Promowanie platform cyfrowych jako przestrzeni dialogu synodalnego i współpracy ekumenicznej.

C. Propozycje na poziomie diecezji

1. Promowanie lokalnej pracy duszpasterskiej w przestrzeni cyfrowej: Szkolenie, towarzyszenie i organizowanie lokalnych sieci misji cyfrowej. Pilotażowe programy cyfrowe na poziomie parafii wspierające budowanie wspólnoty, katechezę, gościnność i opiekę duszpasterską online.
2. Szkolenie, formacja i towarzyszenie duchowe: Oferowanie szkoleń technicznych wraz z teologiczną, duszpasterską i synodalną formacją dla katechistów, posługujących i liderów świeckich.
3. Komunia i synodalność: Zachęcanie cyfrowych posługujących do „chodzenia we wspólnocie” z biskupem i Kościołem lokalnym.
4. Etyka i bezpieczeństwo cyfrowe: Wdrożenie i upowszechnianie proponowanych wytycznych watykańskich i konferencji biskupów dotyczących bezpiecznych środowisk cyfrowych. Wspieranie „misji samarytańskiej” w przestrzeniach cyfrowych – współczującej, ochronnej obecności wobec zranionych, izolowanych i marginalnych.
5. Różnicowanie duszpasterskie i innowacje: Organizowanie diecezjalnych sesji słuchania z doświadczonymi misjonarzami cyfrowymi; wspieranie inkulturacji cyfrowej przez używanie języków i dynamik kultury cyfrowej w głoszeniu, katechezie i ewangelizacji.
6. Integracja z misją społeczną: Działanie jako pomost między platformami cyfrowymi a pracą misji społecznej; używanie postugi cyfrowej do wzmacniania i koordynowania działań solidarnościowych dla najbardziej wrażliwych.

CZĘŚĆ IV

ZAKOŃCZENIE

W ciągłości z XVI Zwyczajnym Zgromadzeniem Ogólnym Synodu Biskupów i Magisterium uznajemy, że obecność Kościoła w środowisku cyfrowym jest niezbędna do ewangelizowania współczesnej kultury i docierania do potrzebujących, gdziekolwiek się znajdują. Jest ona często pierwszym głosem Ewangelii w świecie, który jej nie zna.

Jesteśmy wezwani do odnowionej uwagi na języki teologiczne, komunikacyjne i duszpasterskie, przez które Kościół stara się dziś przemawiać do umysłów i serc ludzi, aby nasze głoszenie było znaczące i dostępne w kulturze cyfrowej kształtującej nasze codzienne życie.

Jak każda nowa droga, misja w środowisku cyfrowym jest podróżą w toku. Kościół uczy się na bieżąco – wyzwań, możliwości i języków tej wyłaniającej się kultury. Pojęcia takie jak misja cyfrowa, synodalność online, jurysdykcja cyfrowa oraz cyfrowe towarzyszenie i rozeznanie wymagają głębszego studium. Proces uczenia się i rozeznawania jest sam w sobie doświadczeniem synodalnym – kroczymy razem, rozeznając, jak Duch Święty prowadzi Kościół do wcielania Ewangelii z wiernością i kreatywnością.

Misja w środowisku cyfrowym jest częścią procesu duszpasterskiego, misyjnego i synodalnego nawrócenia, do którego Duch Święty wzywa dziś Kościół. Nie chodzi tylko o używanie narzędzi cyfrowych do głoszenia Ewangelii, lecz o wcielanie tego głoszenia w kulturze cyfrowej, gdzie relacje, języki i formy wspólnoty przybierają nowe konfiguracje. Obecność Kościoła w środowisku cyfrowym może być znakiem komunii i świadectwem nadziei, zdolnym odzwierciedlać miłosierne oblicze Chrystusa.

DODATEK I

METODOLOGIA

Skład grupy i podejście

Grupa Studyjna nr 3 skupia ekspertów z różnych sektorów Kościoła i akademii w celu podjęcia złożoności misji Kościoła w środowisku cyfrowym. W jej skład wchodzi: dr Kim Daniels (koordynatorka, Georgetown University), abp Paul Tighe (Dykasteria ds. Kultury i Edukacji), abp Rino Fisichella (Dykasteria ds. Ewangelizacji), s. Nathalie Becquart XMCJ (Sekretariat Generalny Synodu), dr Paolo Ruffini (Dykasteria ds. Komunikacji), ks. Lucio A. Ruiz (Dykasteria ds. Komunikacji), ks. Antonio Spadaro SJ (Dykasteria ds. Kultury i Edukacji), ks. Joseph Borg (Uniwersytet Maltański).

Fazowy proces synodalny

Nasz proces obejmował następujące etapy. Rozpoczęliśmy od przeglądu i syntezy wniosków z wcześniejszych etapów globalnego Synodu o Synodalności. Zgodnie z metodą synodalną przeprowadziliśmy szeroko zakrojone konsultacje odzwierciedlające różnorodność Ludu Bożego.

Konsultacje obejmowały: informacje zwrotne od 84 biur komunikacyjnych konferencji biskupów z całego świata; inicjatywę „Kościół cię słucha”, która zebrała odpowiedzi od 1618 misjonarzy cyfrowych z 67 krajów; liczne wkłady teologów, duszpasterzy, twórców cyfrowych, studentów i profesjonalistów ds. komunikacji.

W marcu 2025 r. członkowie Grupy Studyjnej nr 3 zebrali się na spotkaniu synodalnym, by omówić szeroki zakres kontrybucji i rozeznaczyć kierunki końcowych rekomendacji. Po przedłużeniu harmonogramu Grup Studyjnych w kwietniu 2025 r. w sierpniu 2025 r. zorganizowano dodatkową sesję słuchania z udziałem koordynatorów i wybranych członków trzech grup roboczych.

Skład konsultacji Grupy Studyjnej nr 3 umożliwił interdyscyplinarną refleksję w obszarach teologii, prawa kanonicznego, kultury cyfrowej, posługi duszpasterskiej, edukacji, ewangelizacji i komunikacji. Ta różnorodność okazała się niezbędna dla pełnego angażowania złożoności obecności Kościoła w środowiskach cyfrowych.